

ІНТЕГРАЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ЦІННОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Коронавірусна інфекція COVID-19 детермінувала зміни у більшості сфер життєдіяльності особистості. Трансформація ціннісних орієнтацій, пріоритетів та поглядів на життя, переорієнтація діяльності з офлайн у онлайн формат, посилення почуття відповідальності за власне здоров'я, постійні стреси, емоційні переживання втрат, соціальна ізоляція стали головними темами життя населення планети за останні півтора року. Для сфери освіти час локдауну став справжнім викликом діджиталізації. За надзвичайно короткий термін часу викладачі трансформували багаторічний досвід освітнього процесу в онлайн формат, доклавши чимало креативності, винахідливості й оперативності. Безсумнівно, всі ці процеси запустили глибинні сутнісні зміни переосмислення особистістю аксіологічних смислів буття, подальшого розвитку й життєтворчості в цілому.

Освіта, зокрема, професійна підготовка майбутніх фахівців психологічної галузі не може залишатися осторонь цих процесів. У будь-яких соціально-економічних ситуаціях розвитку суспільства освіта й наука, виконуючи просвітницьку та пропедевтичну функцію, виступають для підростаючого покоління координатором в оновленому ціннісно-смысловому просторі буття. У такому разі головною метою професійної підготовки майбутніх психологів є спрямованість на осмислення соціально-нормативних, особистісних, професійних цінностей та розвиток їх ціннісної самосвідомості загалом. На сьогодні, з огляду на нові виклики військово-політичної ситуації у країні, наслідки пандемії, появу постковідного синдрому й нових форм травматизації особистості підготовка майбутніх психологів потребує розробки та впровадження інноваційних психологічних технологій з розвитку в них професійної стійкості та інтегративних особистісно-професійних компетентностей.

Наявні на сьогодні психологічні технології підготовки майбутнього психолога здебільшого орієнтовані на актуалізацію одного із провідних чинників (професійної мотивації, ідентичності, практичних компетенцій та ін.) його особистісного й професійного зростання. У теперішній час особливої значущості серед них набувають особистісні цінності як детермінуюче ядро професійного аксіогенезу студента-психолога (З. С. Карпенко, Г. К. Радчук). Втім технології, які забезпечували б цілісність, поетапність і безперервність фахового зростання майбутнього психолога,

підвищували потенціал його ціннісного ставлення та пізнання обраної професії з врахуванням як особливостей освітньої програми, так і ефективності практичних дій, відсутні.

Узагальнення існуючих наукових позицій стосовно професійної підготовки майбутніх психологів засвідчило той факт, що надання значущості, але не відстеження взаємозв'язку між процесами розвитку особистісних, професійних та соціальних детермінант в освітньо-професійному процесі підготовки психологів, не створює умов для осмисленості ними ціннісно-змістової сутності професії, визначення власного ставлення до неї та до Іншого як суб'єкта професійної взаємодії. Втім, у процесі професійної підготовки майбутнього психолога особистісна, професійна й соціальна аксіосфери його професійного поля, як стверджують І. Д. Бех, К. Роджерс, перетинаються, створюючи своєрідну єдність ціннісної (аксіологічної) самосвідомості майбутнього психолога. Це відбувається ще й завдяки тому, що особистісні цінності формуються на основі нормативної системи соціальних цінностей, а професійні цінності засвоюються через призму відповідності, як особистісним, так і соціальним. Втім, як доводить О. Є. Сапогова, осмислення майбутнім психологом себе як фахівця, а саме утвердження власних професійних цінностей здійснюється на основі усвідомлення власної значущості для Іншого. У такий спосіб соціальні цінності диференціюють певні особистісні й професійні бажання, інтереси, устремління – мотиви майбутнього психолога, які окреслюють мету вибору ним фаху, продуктивність і спрямованість професійної підготовки та конструктивність подальшої професійної діяльності.

Початковим етапом у становленні цінностей майбутнього психолога є формування ціннісних орієнтацій, за допомогою яких особистість випробовує правильність, доречність, вагомість своїх дій, позицій і вчинків. На рівні ціннісної самосвідомості особистості, зазначені орієнтації відображають цінності, виступаючи поведінково-оцінною диспозицією особистості, яка виявляється в готовності діяти певним чином. І лише при набутті ціннісності, за твердженням Н. І. Непомнящої, особистісної значущості, ціннісні орієнтації трансформуються в стійкі особистісні утворення. При цьому надання особистісної значущості майбутнім психологом нормативно заданим професійним і соціальним цінностям відбувається на емоційному, когнітивному та мотиваційно-поведінковому рівнях самосвідомості, точніше, в процесі їхнього емоційного проживання, когнітивного аналізу та апробації в реальній дійсності.

Окреслені етапи професійної підготовки майбутнього психолога є підґрунтям утвердження його інтегралу професійної цінності, який є

динамічним психологічним утворенням, яке структурується в процесі трансформацій його особистісних, професійних та соціальних якостей у відповідні цінності, досягаючи у своїй завершеності поліфункціональності та відносної стабільності й цілісності. Сформованість інтеграла у ціннісній самосвідомості майбутнього психолога забезпечує цілісність його особистості, професійну стійкість та самовизначеність, автономність і відкритість до пізнання нового. Це психологічне утворення сприяє розвитку професійної самодостатності та самоефективності майбутнього фахівця, які виявляються в спроможності визначати межі свого впливу й зону професійного комфорту, міру незалежності від стереотипів та здатність використовувати нові, оригінальні засоби як для особистісного зростання клієнта, так і для власної професійної самореалізації тощо.

Складовими інтеграла професійної цінності майбутнього психолога є аксіосфери ціннісної самосвідомості, конструктами яких виступають: ціннісність розуміння й пізнання особистісних якостей та дієве утвердження особистісних цінностей (особистісна аксіосфера); ціннісність розуміння орієнтирів професії, пізнання професійних якостей та дієве утвердження професійних цінностей (професійна аксіосфера); ціннісність розуміння соціальних орієнтирів, пізнання Іншого, соціальних якостей, дієвого утвердження соціальних цінностей (соціальна аксіосфера) та аксіоідентичність як результат консолідації аксіосфер ціннісної самосвідомості майбутнього психолога. Ціннісне ставлення, прийняття та визнання майбутнім фахівцем власної особистості, професії та Іншого кристалізує на метарівні аксіосвідомості домінантні цінності вище означених аксіосфер, які й утворюють інтеграл професійної цінності майбутнього психолога.

Таким чином, фахова підготовка майбутніх психологів в умовах закладу вищої освіти, з огляду на тривалий кризовий період розвитку суспільства, потребує переосмислення її концептуальної парадигми, що сприятиме розробці інноваційних психотехнологій, спрямованих на актуалізацію аксіологічної сутності професії, осмислення соціальної цінності психолога та цінності Іншого (клієнта) як суб'єкта його професійної діяльності, забезпечуючи тим самим висококваліфікований психологічний супровід й своєчасне реагування на кризові ситуації в розвитку особистості та суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д., Павелків Р. В. Ціннісна система як критерій особистісного виміру // Українська психологія: сучасний потенціал. Київ : Вид. Док-К, 1996. Т. 1. С. 68-76.

2. Волошина В. В. Психологічні технології підготовки майбутніх психологів : монографія. Вінниця : ТОВ "Нілан - ЛТД", 2015. 391 с.
3. Карпенко З. С. Аксиологічна психологія особистості : монографія. Івано-Франківськ : Лілея НВ, 2009. 512 с.
4. Непомнящая Н. И. Ценность как личностное основание: Типы. Диагностика. Формирование. Москва : Воронеж : НПО "МОДЭК", 2000. 176 с.
5. Радчук Г. К. Аксиопсихологія вищої школи. Тернопіль : ТНПУ, 2009. 415 с.
Роджерс К. Консультирование и психотерапия: новейшие подходы в области практической работы. Москва : Психотерапия, 2006. 512 с.
6. Сапогова Е. Е. Профессиональное психологическое сознание: рефлексия вслух. *Журнал практического психолога*. 1997. № 6. С. 3-12.

УДК 378.091.3:36:159-051

Гузій Н. В.

АКМЕОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Динамічні процеси глобалізації економіки, науки, культури зумовлюють необхідність подальшої інтеграції вітчизняної вищої школи у світовий освітній простір, що передбачає розробку і впровадження нового покоління стандартів вищої освіти, спрямованих на модернізацію теоретико-методологічних й методико-технологічних засад організації професійної підготовки студентів, поглиблення її суб'єктності, індивідуалізації, особистісної спрямованості та посилення інноваційності, варіативності, рефлексивності.

В умовах набуття закладами вищої освіти більшої автономії у визначенні способів забезпечення якості підготовки фахівців згідно діючих державних стандартів вищої освіти актуалізується запит на вироблення професорсько-викладацьким складом університетів творчих нестандартних підходів до проектування змісту освітніх програм, а також зростають можливості студентів обирати індивідуальну траєкторію професійного розвитку та професійної підготовки за допомогою значного розширення варіативної складової вільного вибору навчальних дисциплін. Особливо це стосується змісту підготовки студентів соціально-педагогічних спеціальностей, яких об'єднує їх соціонімічне спрямування, людиновимірність, комунікативна природа, соціальна відповідальність.